

Şəddat CƏFƏROV,

*İqtisadiyyat elmləri üzrə fəlsəfə doktoru,
Azərbaycan və Rusiya Yazıçılar və
Jurnalistlər Birliklərinin üzvü,
Beynəlxalq Yazıqlar Birliyinin üzvü*

Azərbaycan ədəbiyyatı hələ Nizami, Xaqani dövründən üzü bəri bütöv canlı orqanizm kimi yaranıb, inkişaf edib, dövrümüzün indiki mənzərəsinə mükəmməl sənət çəmənzarı kimi gəlib çatıb. Bir vaxtlar Nizami Gəncəvi yaşadığı şəhəri böyük ölkənin mədəni paytaxtına çevirmişdi. Eyni ilə bu qənaəti Xaqani haqqında, Əbülülla Gəncəvi haqqında da demək olar. Sonralar, xüsusilə XIX əsrin əvvəllərindən başlayaraq ədəbi mühitdə böyük canlanma yarandı. Naxçıvanda, Qarabağda, Şirvanda və eləcə də, Lənkəranda ədəbi məclislər fəaliyyətə başladı. Dilimizin, ədəbiyyatımızın inkişafında bu məclislərin əvəzsiz xidməti oldu. Hətta həmin ədəbi məclislər ətrafında cəmlənmiş sənətkarların bir çoxu məhz elə həmin məclislərin sayəsində ədəbiyyat tariximizə düşdülər. Necə deyirlər, adları zaman küləklərində sovrulmadı, öz əsərləri ilə əbədi yaşarlıq qazandılar.

Maraqlıdır ki, bu ədəbi məclislərin mədəni gücü ənənəyə çevrilərək bu və ya digər dərəcədə yenə də xalqımız arasında yaşayır. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin bir mərkəz olaraq Bakıda yerləşməsi, bütün bölgələr üzrə ədəbi qüvvələri öz ətrafında birləşdirməsi çox təqdirəlayiqdir. Onu da qeyd etmək ki, indi Yazıçılar Birliyinin çox fəal bölmələri var ki, bunlar da ayrı-ayrı bölgələrin yazarlarını öz ətrafında birləşdirir. AYW-nin Gəncə bölməsi, Mingəçevir bölməsi, Şirvan bölməsi, Aran bölməsi, Naxçıvan bölməsi və nəhayət, bu gün haqqında söhbət açmaq istədiyim Lənkəran bölməsi.

Vaxtı ilə Lənkəranda ədəbi qüvvələri ətrafında birləşdirən poetik məclis olur. Mirzə İsmayıl Qasirin təşkilatçılığı ilə yaradılan ədəbi məclis istedadlı adamları ətrafında birləşdirib, onların yazı və yaradıcılıq yoluna başda Mirzə İsmayıl Qasir olmaqla digər usta sənətkarlar istiqamət verib. Bu ənənə bu gün də yaşayır.

Vaxtı ilə Məhəmməd Hüseyin Əliyevin, Şəkər Aslanın, diər görkəmli sənətkarların ağsaqqallığı, müdrikliyi ilə yaradılan söz ocağı ən yaxşı tarixi ənənələri özündə yaşatmaqla bu gün də fəaliyyətdədir.

Lənkəran Azərbaycanın mədəni maarif sahəsində inkişaf etmiş zəngin mühitlərdən biridir. Burada universitet fəaliyyət göstərir. Kolleclər var. O cümlədən, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Lənkəran bölməsi də öz tarixində ən fəal dövrünü indiki zamanımızda yaşamaqdadır.

Bölməyə Qafar Cəfərli rəhbərlik edir. Bildiyimiz

kimi Qafar Cəfərli çox istedadlı nasir-publisistlərimizdəndir. Onun son dövrlərdə ardıcıl nəşr olunan nəsr əsərləri zamanın ürək döyüntülərini özündə əks etdirən dəyərli bədii nümunələrdir. Mən Qafar Cəfərlinin son dövrdə nəşr oluna nəsr əsərləri haqqında "Yazının güzgü gücü" adlı ədəbi düşüncələr kitabımı bu günlərdə nəşr etdirmişəm. Həmin kitaba dostum Əli Rza Xələfli çox dəyərli bir ön söz yazmışdır. O da Lənkəran ədəbi mühitinin tarixi ənənələrini yüksək dəyərləndirib və ön sözdə bu məqamları ayrı-ayrı ədəbi şəxsiyyətlərin təmsalında oxucu diqqətinə çatdırmağa çalışıb. O yazır: *"İnsafən, Lənkəranda ədəbi mühit dövrün, zamanın açdığı imkanlar daxilində kifayət qədər canlanma prosesini yaşayır. Əlbəttə, hər bir mühitin lideri, aparıcı qüvvəsi var. Xüsusilə ədəbi qüvvələri bir yerə cəmləmək, bacarıqlı təşkilatçılıqla nəsilər arasında əlaqə yaratmaq, yeni yaranan ədəbi əsərlərin müzakirəsini keçirmək... bütün bunlar yüksək intellekt, yüksək təşkilatçılıq bacarığı tələb edir. Qafar Cəfərlidən*

Elə mənim özüm üçün də həyatımın, xatirələrimin ən maraqlı səhifələri Lənkəranla, doğulduğum Gərmətük kəndi ilə bağlıdır. İndi də doğma kəndimizin ədəbi-ictimai arenada görünən övdlərini ilə fəxr edirəm.

İndi iş elə gətirib ki, mən Lənkəran ədəbi mühitinin icmalını təqdim edən dostum, çox istedadlı yazıçı Qafar Cəfərlinin bilavasitə böyük zəhməti ilə ərsəyə gəlmiş "Cənub inciləri" kitabı ilə bağlı düşüncələrimi yazmaq istəyirəm. Əslində heç mənim məqsədim konkret olaraq kiminsə haqqında nəyisə yazmaq deyil. Elə bütövlükdə cənub inciləri ilə bağlı düşüncələrimi qələmə almaq istərdim. Hər halda cənub incilərində iki məqamı xüsusi qeyd etməyə dəyər. Birincisi, Qafar Cəfərlinin özü haqqında. Bu adam kimdir? Necə yazıçıdır? Sənəti, yaradıcılığı hansı qayələri ehtiva edir?.. Yəqin ki, bu suallara cavab vermək üçün Qafar Cəfərlinin mədəni mühitinə işıq salan qeydlərə ayrıca diqqət etmək lazımdır. Dostum Əli Rza Xələfli yazır: *"Şəddat Cəfərovun "Yazının*

BİZİM "CƏNUB İNCİLƏRİ"NDƏN FRAQMENTLƏR,

yaxud Qafar Cəfərlinin tərtibində nəşr olunmuş yeni antologiya haqqında düşüncələrim

əvvəl də, Lənkəran ədəbi mühiti kifayət qədər güclü olub. Bu mühitdə Şəkər Aslan, Mirhəşim Talışlı, Məhəmməd Hüseyin Əliyev, İltifat Saleh və digər bu kimi ötən əsrin klassik sənətkarları məhz Lənkəran ədəbi mühitinin ürək döyüntülərini təmin edirdi. Qafar Cəfərli məhz belə bir ədəbi zəmin üzərində Yazıçılar Birliyinin Lənkəran bölməsinə rəhbərlik etməyə başladı. Az vaxt içərisində mühitin yaradıcı ahəngini özünə qaytardı. Tez-tez ədəbi əsərlərin müzakirəsini təşkil etdi. Xüsusilə son vaxtlar onun təşkilatçılığı və rəhbərliyi ilə Yazıçılar Birliyinin Lənkəran bölməsinin 40 illik yubileyinin keçirilməsi, bölgədə yaşayan söz-sənət adamlarının ədəbi yaradıcılığının geniş ictimaiyyətə çatdırılması sahəsində əlbəttə, Qafar Cəfərlinin müstəsna rolu oldu. Burada "Söz" jurnalının da cənub bölgəsinin

ədəbi düşüncəsinə təsirini qeyd etmək yerinə düşər. İlk qaynağını Şəkər Aslandan götürən "Söz" jurnalının rəhbəri Sevdə Əlibəyli də mühitin mədəni tənzimində xüsusi rola malikdir. Bir sözlə, Lənkəran ədəbi mühiti bu gün sözlə nəfəs alır. Şəddat Cəfərovun da bu mühitlə bağlılığı, Lənkərana yaşayır-yaradan istedadlı söz-sənət adamlarının həyat yolunu izləməsinə təsadüfi sanmaq olmaz. Son vaxtlar elə Şəddat Cəfərovun geniş məzmunlu məqalələri ilə müşayiət olunan professorlar Əlirza Əliyevin, Yədulla Ağazadənin, şairlər Ağamir Cavadın, Anar Seyvədağının... və digərlərinin nəşr etdiyi kitabları haqqında onun dəyərli yazılarının yada salmaq bəs edir. Nəhayət, Şəddat Cəfərov Qafar Cəfərlinin çox dəyərli nəsr yaradıcılığını da diqqətdən kənar qoymayıb. Bu barədə geniş və əhatəli məqalələrlə bizim "Kredo" qəzetində ardıcıl olaraq fikirlərini oxucularla bölüşüb". Yəqin ki, burada mən qeyd etməliyəm ki, elə mənim özümü də Ə.Xələfli kifayət qədər mədəni baxımdan cənub bölgəsi ilə ilgili təqdim edir. Söz yox ki, mən Lənkəranda doğulmuşam. Ömrümün, həyatımın xeyli hissəsi Azərbaycanın cənub mirvarisi adlanan bu yerlərdə keçib.

Rəhmətlik Çingiz Aytmatov yaxşı deyirdi ki, hər kəsin doğulduğu yer onun yaddaşının mənbəyidir.

güzgü gücü" kitabında mən üç obrazı vəhdətdə görürəm, həyat, sənət və insan obrazları. Zənnimcə, bu obrazlar vəhdətdə götürüldükdə düşüncə üçbucəqini yaradır - qənaətinə gəlmək doğru olardı. Çünki Qafar Cəfərli də birbaşa həyatdan qaynaqlanan, real həyat mənzərələrini özündə əks etdirən çox maraqlı hekayələri ilə sənətin imkanlarına güvənərək insanların mədəni mühitində təsir etməyə çalışır. Ədəbiyyat nəyə qadirdir? Ədəbiyyat insanı dəyişə bilərmi? Bu suala mənfi cavab verən və nihilist mövqedən yanaşan çox qüdrətli sənətkarlar da olub. Amma bütövlükdə, zənnimcə, bədii-ədəbi düşüncə materialları olmasaydı, insan məənə yoxsullaşar, təbiət etibarlı ilə quruyar və şübhəsiz, humanist duyğulardan məhrum olardı. Bir anlığa təsəvvür edək ki, mədəniyyət tariximizdə Nizami yoxdur, Füzuli yoxdur. Mədəniyyət tariximizdə Nəsimisiz yol gəlib Vurğunsiz, Səməd Vurğunsuz gəlmiş cəmiyyətin təbiətini necə təsəvvür etmək olar? Demək, ədəbiyyat birmənalı şəkildə insanın taleyində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Qafar Cəfərli hekayələr ustasıdır. Əlbəttə, onun digər janrlarda da qələmə aldığı əsərlər az deyil. Amma insanın mədəniyyətinə, insan psixologiyasının dərin qatlarına hekayələri ilə daha güclü nüfuz edə bilir". Zənnimcə, bu qeydlər bir ədəbiyyatşünas olaraq müasir ədəbi mühitimizi ardıcıl izləyən tənqidçi kimi tanıma Ə.R.Xələflinin Q.Cəfərli haqqında mülahizələri onun mədəni kimliyi haqqında kifayət qədər təsəvvür yaradır. Əgər belə demək mümkünsə, bu qeydlərdən belə bir nəticə çıxır ki, Qafar Cəfərli birbaşa ədəbiyyata xidmət edir. Ədəbi-mədəni mühitin sağlam nəfəsli təmizlənməsinə xidmət edir. O, fədakarlıqla dövrümüzün hər şeyin kapital gücünə tabe olduğu bir zamanın gətirdiyi çətinliklərə baxmayaraq, Lənkəran bölməsinin ətrafına təkcə Lənkəranın yox, bütövlükdə Azərbaycanın cənub bölgəsinə aid olan ərazidə məskunlaşmış yazıçıların, şairlərin, söz adamlarının hamısını cəlb etməyə qadirdir.

Əvvəli 10-cu səhifədə

Qafar Cəfərli böyük zəhmət hesabına "Cənub mirvariləri" adlı antologiya tərtib edib. Onu da deyim ki, əvvəllər də belə təşəbbüslər olub. Ancaq "Cənub inciləri" kitabı sözün həqiqi mənasında geniş əhatəliliyi, zəngin şəxsi təqdimatlar hesabına daha böyük məzmunu əhatə edir. Q.Cəfərlinin təqdimatında bu antologiya həm də ona görə dəyərlidir ki, əvvəllər təqdim olunan məcmuələrdə adı olmayan müəlliflər də burada yer alıb. Kitab kifayət qədər irihəcmli, çox zəngin bir ədəbi mühiti özündə ehtiva edən antoloji nümunədir. Q.Cəfərli zəhmət çəkib. Sözün həqiqi mənasında böyük zəhməti hesabına topladığı materialları bir ədəbiyyatşünas, muntəxabatşünas kimi diqqətdən keçirib. Hər bir yazının üzərində əsib, hər bir müəllifə xüsusi diqqət göstərmiş. Kimin yazısında bir istedad əlaməti görübsə, onu geri qaytarmayıb.

Zənnimcə, Qafar Cəfərlinin bu fədakarlığı zaman-zaman yaddaşlarda yaşayacaq gücdür. Elə müəlliflər olur ki, onlar bir uğurlu əsəri ilə tanınırlar. Düşünürəm ki, belə müəlliflər də ədəbiyyat tariximiz üçün yaşarlıq haqqı alır. Zaman ötdükcə, vaxt dəyişdikcə hər şey saf-cürük olur. Bəzən dövründə məşhur olan sənətkarın iki-üç yazısı ədəbiyyat tarixinin qızıl fonduna daxil olur. Bu mənada Q.Cəfərli istedadlar axtarışındadır. İstedadın göstəricisi olan bircə yazı da onun üçün çox dəyərlidir.

Q.Cəfərli qədər bilən sənətkardır. Bölməyə rəhbərlik edən özündən əvvəlki görkəmli sənətkarların zəhmətlərini, ədəbi mühiti canlandırmaq yolundakı xidmətlərini yüksək qiymətləndirməyə çalışıb. "Cənub inciləri" kitabına yazdığı ön sözdə özündən əvvəlki təşkilatçıların xidmətlərini ayrıca qeyd edir. Biz Qafar Cəfərlinin qeydlərində özündən əvvəlki təşkilatçıların fəaliyyəti ilə bağlı səmimi və hörmətli mülahizələrə rast gəlirik: "AYF-nin Lənkəran Zona Şöbəsi (AYB-nin Lənkəran Bölməsi) fəaliyyətə başladığı dövrdən bölgədə ədəbiyyatın inkişafına əhəmiyyətli təsir etdi. Keçirilən tədbirlər yazarların ədəbi mühitə adaptasiya olunmasında, inkişafında, ölkə miqyasında tanınmalarında müstəsna rol oynadı. Xüsusən Bölmənin orqanı olaraq "Şəfəq" adlı ədəbi-bədii jurnalın buraxılması bölgədə əsil ədəbi hadisə kimi qiymətləndirilə bilər. Təəssüf ki, müəyyən səbəblərdən jurnalın fəaliyyəti 2013-cü ildə dayandı. Səkkiz illik fasilədən sonra-2021-ci ildən başlayaraq "Şəfəq" jurnalı yenidən, yeni formatda nəşr olunmağa başladı və nəşr olunmaqda davam etməkdədir. Son illərdə bölgələrdə antologiya buraxmaq ənənəsinin ədəbi mühitin canlanmasına mühüm təsir etməsi fakt olaraq qəbul olunur. Cənub bölgəsində ilk antologiya AYB Lənkəran Bölmənin fəaliyyətə başlamasından 26 il sonra buraxıldı. Belə ki, tanınmış şair, Bölmənin sədri İltifat Salehin tərtibçisi və ön sözün müəllifi olduğu "Ömürdən yarpaqlar" adlanan ilk antologiya (almanax adı ilə) 2004-cü ildə işıq üzü gördü. Antologiyada cənub bölgəsinin altı rayonunda yaşayan 68 şair və yazıçının əsəri yer aldı. "Ömürdən yarpaqlar" adlı 2-ci antologiya isə (almanax- ikinci kitab adı ilə) 11 il sonra - 2015-ci ildə işıq üzü gördü. Kitabın tərtibçisi, redaktoru şair İltifat Saleh, ön sözün müəllifi tanınmış ədəbiyyatşünas alim, tənqidçi Vaqif Yusiflidir. Kitabda cənub bölgəsinin altı rayonunda yaşayan 99 şair və yazıçının əsərləri toplandı. 2023-cü ilin yekunlarına dair AYB Lənkəran Bölməsində keçirilən tədbirdə mən son doqquz ildə nəşr olunmayan növbəti antologiyanın hazırlanması və

BİZİM "CƏNUB İNCİLƏRİ"NDƏN FRAQMENTLƏR,

yaxud Qafar Cəfərlinin tərtibində nəşr olunmuş yeni antologiya haqqında düşüncələrim

nəşr olunması təklifi ilə çıxış etdim. Tədbir iştirakçıları bu təklifimi sevinclə qarşıladılar. Bu barədə şəxsi profil səhifəmdə və "AYB Lənkəran Bölməsi"nin profil səhifəsində elanlar verdik. Materialların toplanması üçün müddəti ilin ilk üç ayını müəyyən etdik. Həqiqətən bölgənin əhatə etdiyi rayonların hər birindən xeyli sayda müəlliflər təklifimi dəstəklədilər və tələb olunan material kimlərsə canlı, kimlərsə isə onlayn olaraq təqdim etdilər. Və budur arzusunda olduğumuz antologiya artıq hazırdır". Zənnimcə, bu qeydlər kifayət qədər təsəvvür yaradır. Yəni "Cənub inciləri"nin əsas özülləri, əsas qaynaqları hansı dövrdən, hansı zamandan başlayır, hansı ənənənin davamıdır - biz bu barədə bu qeydlərdə kifayət qədər məlumat alırıq.

Birmənalı şəkildə görkəmli tənqidçi Vaqif Yusifli, eləcə də görkəmli ədəbiyyatşünas alim Yədulla Ağazadənin cənub ədəbi-mənəvi mühitinin birbaşa tədqiqatçısı kimi tanıdığımızı qeyd etməliyik. Zənnimcə, bu yerdə sözümlərin kifayət qədər dəyərliliyi və əsaslı olduğuna heç kimsə də şübhə etməz. Yədulla Ağazadə ardıcıl olaraq cənub ədəbi mühitini tədqiq edir. Görkəmli sənətkarların həyat və yaradıcılığını tərənnüm edən çox dəyərliliyi ədəbi portret oçerklər yazır. Onun bu silsilə yazılarının sırasında Mirhaşım Talışlının, Məhəmmədhusəyn Əliyevin, bu günün sənətkarlarından Ağamir Cavadın... eləcə də, ədəbiyyata yeni nəfəs kimi gələn gənclərin yaradıcılığından bəhs edən portret yazılarının çox böyük dəyəri var.

Əli Rza Xələfli doğru olaraq qeyd edir ki, Yədulla Ağazadə Azərbaycan ədəbiyyatının cənub bölgəsi üzrə mükəmməl ədəbiyyat tarixini yaradan tədqiqatçıdır. Cəfəki tənqidçimiz Vaqif Yusifli də ardıcıl olaraq cənub bölgəsində yaşayıb yaradan söz adamlarının həyat və yaradıcılıqlarını yazıya almaq baxımından əvəzsiz xidmətlər göstərir. Onun İltifat

Salehin və digər görkəmli sənətkarların həyat və yaradıcılığı ilə bağlı dəyərliliyi yazıları ədəbi tədqiqatçılar üçün əvəzolunmaz qaynaqdır.

Vaqif Yusiflinin Qafar Cəfərlinin təqdim etdiyi "Cənub inciləri" kitabına ön söz əvəzi olaraq yazdığı "Ədəbiyyatımızın cənub bölgəsi" adlı çox dəyərliliyi məqaləsi də əhatəliliyi ilə, səmimiyyəti ilə diqqətimizi cəlb edir. O, ədəbi mühitin tanınmış simalarının adlarını çəkərək bölgənin mənəvi baxımdan ədəbi simasını göstərən sənətkarları diqqətdən kənar qoymur: "Cənub bölgəsində, xüsusilə Lənkərandə digər bölgələrlə müqayisədə iki ədəbi janr - qəzəl və sonet daha çox yazılır. Bu mənada Lənkəran şairləri Şərqə Qərbin ədəbiyyatlarını bir araya gətirirlər. Qəzələ meyil etmək "Fövçül-Füsəha" ənənəsindən və ümumən klassik poeziyamızdan - Füzuli şeirindən gəlir. Lənkərandə yaşayan bir neçə şair istisna olmaqla elə bir şair tapa bilməzsiz ki, qəzələ və əruzda müraciət etməsin. Bu əruzçuların ön sırasında

mərhum şair Mirhaşım Talışlı dururdu. Mirsalım Babayev, Ağamir Cavad, Ziyafət Yəhya, Tofiq Həsənli, Mahirə Nərimanqızı (Lənkərandə ilk "Divan" bağlayan şair), Xanəhməd Nahid, Xaqani Muğamatoğlu, Xilqət Talibov (onun da "Divan"ı var), Əhməd Haqsevər, Rəyafət Həşri, Vaqif Fərzullayev, Ağababa Nakam kimi lənkəranlı şairlər qəzəl yazmaqdan yorulmurlar. Əlbəttə, adlarını çəkdəyim bu şairlərin bir çoxunun qəzəllərini və əruzda yazdıqları şeirləri yalnız həvəskar səviyyəsi hesab etmək olar. Amma bu janrdə daha çox diqqət cəlb edən, təcrübə qazanan bir neçə şairin - Ağamir Cavadın, Ziyafət Yəhyanın, Əhməd Haqsevərin, Tərhan Əbilovun, Məmməd Əvəzoğlunun, Xanəhməd Nahidin, Xatirə Xatunun, Xilqətin adlarını xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Lənkərandə yaşayan şairlərin qəzələ meyli haçansa yeni bir ustad qəzəlxanını yetişəcəyinə də inam yaradır". Əlbəttə, Vaqif Yusifli öz qeydlərinə davam edərək sonrakı ədəbi nəsillərə də kifayət qədər diqqət məqamı göstərir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Vaqif Yusifli ardıcıl olaraq cənub bölgəsinə yaşayıb yaradan sənətkarların yaradıcılığını bütövlükdə Azərbaycanın mənəvi mühitinə təqdim etməkdə israrlıdır. V.Yusifli özü qeyd edir ki, cənub bölgəsinin ədəbi-mənəvi mühiti bu gün kifayət qədər istedadlı ədəbi simaların yaradıcılıq ənənələri üzərində bərqəvardır. O, Balayar Sadiqin, Elşad Səfərlinin, Ağamir Cavadın, İltifat Cəfərovun, Tərhan Əbilovun, Əhməd Haqsevərin, Qorxmaz Təduşinin adlarını çəkir. Xüsusilə sonet yaradıcılığının zənginləşməsində xüsusi yeri olan müəlliflərin yaradıcılığına ayrıca diqqət göstərir.

V.Yusifli "Cənub inciləri" kitabına yazdığı ön sözdə bölgənin istedadlı sənətkarlarının əsərlərindən nümunələr gətirir. Onların yaradıcılıq örnəklərini ayrıca təqdir edir.

Əvvəli 11-ci səhifədə

“Cənub inciləri” antologiyasında Qafar Cəfərli birinci haqlı olaraq Məhəmməd Hüseyin Əliyevin yazıçı obrazını təqdim edir. Burada biz qısa tərcümeyi-hal qeydləri ilə sənətkarın kimliyi haqqında məlumat alırıq. Ən azı onu demək lazımdır ki, Məhəmməd Hüseyin Əliyevi 60-70-ci illərin oxucuları bir çox əsərlərindən, o cümlədən, “Dağlar oğlu” romanından yaxşı tanıyırlar. Bir əsr yarım ömür yaşamış Mahmud Eyvazovun həyat yolu həm də tarixi bir dövrü əhatə edir. Dəyişən zamanın fonunda insan taleləri bu əsərdə çox həssaslıqla təsvir olunub. Pirasora kəndinin tarixi-mənəvi mühiti bu əsərdə gözlərimiz önündə bu gün də canlıdır. “Cənub inciləri” kitabın M.Əliyevin bir hekayəsi ilə açılır.

Növbədə Şəkar Aslan gəlir. Əlbəttə, Ş. Aslan haqqında ayrıca və geniş danışmaq həmişə lazımdır. Çünki o, ədəbi mühitin, ictimai həyatımızın ən kəskin, ziddiyyətli çağlarında bölgənin ədəbi prosesinə başçılıq edib. Hətta bölgədə ayrıca ədəbi bölmənin bünövrəsini də o qoyub. Jurnal təsis edib. Doğrudur, onun ədəbi xidmətləri kifayət qədər qiymətləndirilir, sözü, sənəti həmişə uca tutulur.

Mən “Cənub inciləri” kitabında Ş. Aslanın şeirlərini acgözlüklə oxudum. Bunun bir neçə səbəbi var. Əlbəttə, birinci səbəbi budur ki, onun hər bir şeirində canlı həyatın təsviri var. İnsanın kimliyi haqqında kifayət qədər təsəvvür vardır. İkincisi, Ş. Aslan mənim dostum idi, onun böyük ziyalı olduğunu bilirdim. Əgər belə demək mümkünsə, mən onu yaxşı tanıyırdım. Zənnimcə, qələm dostlarım, cənub bölgəsində yaşayan, yazıb-yaradan müəlliflər məndən inciməzlər. Mən onun “Vaxt tapa bilmədim” şeirini bütövlükdə təqdim etmək istərdim:

*Bu il heç quşları görə bilmədim,
Heç gedə bilmədim qoruqlara mən.
Payızda “qış gəlsin, gedərəm” dedim,
Qışda da saxladım ilk bahara mən.*

*Yazda nəfəs aldı dəniz, çöl, çəmən,
Yenə göz açmağa vaxtım olmadı.
Uçub neçə-neçə uzaq qitədən
Bizim Lənkəranda quşlar qışladı.*

*Bu doğma yerlərin hər qarışında
Əlvən gül sərgisi hər vaxt açılır.
İstər baharında, istər qışında
Güllərlə torpağın rəngi açılır.*

*Gül topa-topadır, gül cərgə-cərgə,
Sübhün axan çəni bir tül pərdədir.
Dünyada ən nadir quşlarla birgə
Ən nadir çiçəklər bizim yerdədir.*

*Quştək uçub gedir ömürdən hər gün,
Quştək uçub gəlmir illər yenidən.
Vaxt tapa bilmirəm çiçəklər üçün,
Vaxt tapa bilmirəm quşlar üçün mən.*

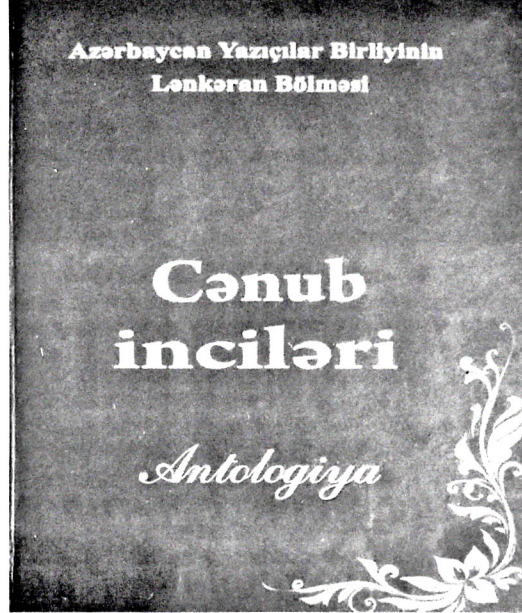
Əlbəttə, kitabda özünə yer almış dostumun digər bir çox şeirlərini də misal götürə bilərdim. “Məni sevməyənlər”, “Vaxtında edilməmiş yaxşılıq” və s.

Ümumiyyətlə, cənub bölgəsinin ədəbi mühiti haqqında danışanda hər kəs mübahisəsiz olaraq birincilər sırasında İltifat Salehin də adını eşitməkdən məmnunluq duyardı.

Qafar Cəfərli elə kitabda da üçüncü olaraq İ. Salehi təqdim edir. Onun haqqında kifayət qədər tərcümeyi-hal qeydləri verilir. Çap olunmuş əsərlərinin adları çəkilir. Açıqı, İltifat Salehin bu kitabda çox dəyərli şeirləri verilib. Ancaq mən “Tənhalıq” şeirini burada ayrıca təqdim etməyi özümə borc bildim.

BİZİM “CƏNUB İNCİLƏRİ”NDƏN FRAQMENTLƏR,

yaxud Qafar Cəfərlinin tərtibində nəşr olunmuş yeni antologiya haqqında düşüncələrim

*Tənhalıq əbədi yol yoldaşımdır,
mən tənha olanda paklana billəm.
Tənhalıq süzülən bu göz yaşımıdır,
naqis söhbətlərdən can verib ölləm!*

*Tənhalıq-düşüncə, tənhalıq-şeyr,
tənhalıq mənimçin söz meydanıdır!
Duyub dərk etməkçin dünyanı bir az,
onu görmək üçün göz meydanıdır.*

*Tənhalıq boyuma biçilib sanki,
tənhalıq şeirimə işıq yoludur.
Naqis baxışlardan bezmişəm daha!
Tənhalıq hər şeydən mənə uludur.*

*Sakit bir tənhalıq yardır qəlbimə,
mən bu tənhalıqda coşub-daşıram.
Verib tənhalıqla əl-ələ bəzən
qorxmadan dərələr, dağlar aşırım.*

*Tənhalıq əbədi yol yoldaşımdır,
Paklıq tənhalıqda qəlbimə yardır.
Tənhalığa könül verəndə gördüm,
onda əbədi bir etibar vardır.*

Növbəti sırada Qafar Cəfərlinin özü haqqında məlumat gəlir. Burada Q. Cəfərlinin ədəbi kimliyini göstərən xronika verilir. Mənim Qafar Cəfərlinin nəsr haqqında “Yazının güzgü gücü” adlı kitabımın yenicə nəşr olduğunu diqqətə alaraq “Cənub inciləri” kitabımın cəfakəşi kimi Q. Cəfərlini ayrıca təqdim etməyə lüzum görmürəm. Ancaq bircə onu qeyd edirəm ki, “Cənub inciləri” antologiyasında bu görkəmli sənətkarın “Şəhid bayraq” adlı bir pərdəli, altı şəkilli dramı təqdim olunur. Bu dram əsərində şəhidliyin müqəddəs məqamı ideal kimi tərənnüm edilir.

Növbəti sırada Ağamir Cavad gəlir. Ağamir Cavad haqqında Yədulla Ağazadə, Vaqif Yusifli maraqlı yazılarla mətbuatda çıxış ediblər. Xüsusilə onun haqqında yazılan “Kredo” qəzetindəki silsilələr həmişə oxucuların diqqətində olub.

Antologiyada Ağamir Cavadın maraqlı şeirləri verilib. “Xəzinə üstündə” adlı şeir diqqətimi çəkdi:

*Hər bahar qarşıma kor ilan çıxır,
Bilirəm, mən döyüş gözləyir məni.
Hər yerdə yoluma bir ilan çıxır,
Həmişə bir ilan izləyir məni.*

*Dünya hiylə quran nadanla dolu,
Hər gün hiylə çıxır yalan adamlar.
İlandan daha da zəhərli olur
Dili haça olan ilan adamlar.*

*Yalanın əynində mələk köynəyi,
İlantək kürt yatır yumurta üstə.
Çəkib ağrıları ürək göynəyir,
Həqiqət gəzirəm qulağı səsə.*

*Haqq düşmənlər olur kökü haqsızlar,
Haqqı sevnələrin içində nur var.
Ürəyi zəhərli istedadsızlar
Çox zaman ilantək ayıq olurlar.*

*Mənimlə ürəyim qalayıb ocaq,
Dünyanın oduna həqiqət qatır.
Bilirəm, qəbrim üstə ilan yatacaq,
Xəzinə üstündə ilanlar yatır.*

Bir maraqlı məqamı qeyd etmək istərdim. İnternet kanallarında xəzinə axtaranların sərgüzeştləri müntəzəm olaraq təqdim olunur. Həqiqətən, tapılan xəzinələrin üstündə necə qorxulu ilanların yatdığı da fakt olaraq göstərilir.

Müəllif isə buna xüsusi məna verir. Şair hesab edir ki, özü bütövlükdə bir xəzinədir. Kimsə onun əbədiyyət məkanına qədəm bəsa burada ilan görəcək. Zənnimcə, bu ilan ictimai məzmun kəsb edir. Bu ilan bioloji varlıq deyil. Şairin cəmiyyətdə, insanlara xəbərdarlığıdır. Naqis olan kəsləri onun ilana çevrilmiş sözü, duyğuları hər vaxt çalacaq. Cəmiyyət, insanlar görək belə məqamları unutmasın.

Sırada Aydın Rza Baxşiyev, Aygün Abbas, Aytəkin Əziz, Allahverdi Bayrami, Anar Seyidağa və başqaları gəlir. Onu da qeyd edirəm ki, Anar Seyidağanı mən yaxşı tanıyıram. Mənim doğma kəndimin övladıdır - Gərmətük kəndinin. Mən Anar Seyidağanın yaradıcılığı haqqında geniş və əhatəli şəkildə yazmışam və onun kitabını da nəşr etmişəm. Anar Seyidağa “Xoşbəxt ol” şeirində yazır:

*Mənə bir toy havası çal
Qaval daşı ilə-
Tarixin yaddaşına oynayım.
Dindirir xarı bülbülü
Vətən yazdım son kərə
Şahiddi.
O gəlinin xınası havalıdı-
sevgilisi şahiddi...
Bitməz bu müharibə
Son şəhid qızına
Divardakı şəklindən
“Xoşbəxt ol!” -
dəyənədək.*

Əvvəli 12-ci səhifədə

Bu şeirin ruhu bizə çox qərribə hisslər təlqin edir. Əlbəttə, müharibə obrazı, şəhid obrazı, tarixin yaddaşı kimi maraqlı obrazlar bizə yaşadığımız tarix haqqında həqiqətləri dikte edir. Anar mənəvi mühitimizlə nəfəs ala bilən şairdir.

Cənub bölgəsi sırasında təqdim olunan şairlər sırasında Arif Fərzəlinin ayrıca yeri var. O vaxtı ilə Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunun Poeziya şöbəsini bitirib. Yaradıcılığında vətənə bağlılığı xarakterizə edən motivlərə xüsusi əhəmiyyət verir. Onun "Şəhidlər ölməz ki" şeirini, zənnimcə, oxucular maraqla qarşılayar:

*Bəlkə də bir anlıq bükər dizini,
Ensə də bir anlıq enər torpağa,
Şəhidlər təzədən açar gözünü,
Şəhidlər təzədən qalxar ayağa.*

*Yağan yağışlara, əsən küləyə,
Süzən ulduzlara dönər şəhidlər.
Dönər ildırına, dönüb şimşəyə,
Düşməni kiridib yenər şəhidlər.*

*Yenə alov saçır od baxışları,
Təpəri yerində, gücü yerində.
Yenə səngər-səngər zəfərə sarı,
Vətəni aparar çiyinlərində.*

A.Fərzəlinin "Cənub inciləri" kitabında "Azərbaycan bayrağı", "Qartal oylağı", "Dostlar, bu mənəm, gəlmişəm", "İnsan olmağa nə var" kimi maraqlı şeirləri yer alıb.

Asudə Nəriman qızı Abdullayevanın da maraqlı müəllif olduğunu onun təqdim olunan "İyirmi ildən sonra" adlı hekayəsindən görmək olar. Baləddin Vəşo, Bəxtiyar Əliyev və digər şairlərin şeirlərini də xüsusi ədəbi zövqlə oxuyuram.

Kitabda Bilal Alarlının yaradıcılığına da xüsusi yer verilib.

Məlumdur ki, Bilal Alarlı çox istedadlı tədqiqatçıdır. Folklor tariximizin, ədəbi-mənəvi mühitin çox istedadlı araşdırıcılarından biridir. Onun "Göynətilər" adlı silsiləsi "Cənub inciləri"nin ən maraqlı səhifələrini təşkil edir.

Onu da qeyd edim ki, B.Alarlı zəngin yaradıcılığı ilə bərabər həm də müasir ədəbiyyatın izləyicisi və tədqiqatçısıdır. Onun haqqında "Kredo" qəzetində dəyərli qeydlərlə rastlaşmışam.

Ağayev Camal Şirəli oğlu, Çoban Arif, Elxan Sovulu kimi şairlər, Eldar Tahirov, Etibar İlqar oğlu, Etibar Əhədov kimi nasirlər dəyərli nəsr əsərləri ilə oxucularla görüşə gətirilib. Şairlər Ədalət Salman, Əflatun Dövlət, Əfrayim Abbas, Əfsanə Soltan, Əhməd Haqqsevər sözün həqiqi mənasında Azərbaycan ədəbi mühitində tanınan şairlərdir. Onların da yaradıcılığından dəyərli nümunələr gözəl şeirləri ilə diqqətə çatdırılır. Əhməd Tahirin "Müasir Əsli Kərəm sərgüzəşti", Əlizadə Əkbərovun "Şuşa qartalı" adlı hekayələri maraqla oxunur. Əhməd Ağazadənin, Əlizaman Baxışın, Əyyub Türkayın, Fərasət Nuruyevin, Firəngiz Ümidin, Gülbala Teymurun şeirlərini də xüsusi dəbi zövqlə oxudum. Gülbala Teymur haqqında da ayrıca söz açmaq istərdim. Çünki onun dəyərli yaradıcılığı haqqında dostum Ə.Xələfli ilə dəfələrlə söhbət etmişik. Əyyub Türkay haqqında isə "Kredo" qəzetində Yədulla Ağazadənin çox dəyərli yazısı çap olunub.

Sırada Hafiz Mirzənin "Roma papasının sirli təbəssümü" hekayəsi təqdim olunur. Hekayə bizə tək-cə bədii həqiqətləri yox, həm də tarixi həqiqətləri andırır. Hacı Qəribin, Hidayət Ölməzin,

BİZİM "CƏNUB İNCİLƏRİ"NDƏN FRAQMENTLƏR,

yaxud Qafar Cəfərlinin tərtibində nəşr olunmuş yeni antologiya haqqında düşüncələrim

Xaqani Bədəlovun, Xanəli Ağayevin şeirlərini orijinal nəfəs kimi mütləq etdim.

Xanlar Həmid ədəbi mühitimizin klassikləri sırasında tanınmaqdadır. Onun çox zəngin yaradıcılığı artıq ədəbi mühitin diqqət mərkəzindədir. Çoxlu kiabları nəşr olunub. "Götürəcək" adlı şeirini oxuculara ərməğan edirəm:

*Haçan insandan gedirəm,
Yerimdə insanlar olur.
Haçan imandan gedirəm,
Yerimdə şeytanlar olur.*

*Həqiqətin qız yaxası
Tilsimlidir, açılmaz ki.
Allahdan yolu bağlıdır,
"Simsimlər"i keçilməz ki.*

*Sevgiləri çıxıb gedir,
Tərk eləyir bu bədəni.
Gedənlərin sağlığına
Qaldırıram bu bədəni.*

*Hər kəs gedib, yerin geniş,
Yolların ot bitirəcək.
Sən də məndən gedən zaman
Allah məni götürəcək.*

Xanlar Həmidin zəngin ədəbi yaradıcılığı ədəbi mühitimiz tərəfindən təqdi olunur. Bu yaxınlarda onun geniş ədəbi ictimaiyyət tərəfindən 70 illik yubileyi də qeyd olundu. Xanlar Həmidin ədəbi mühitimizdə xüsusi yeri və büfuzu var.

Zənnimcə, istedadlı şairə Xatirə Xatun haqqında ayrıca danışmağa dəyər. İqbal Nəhməd, İlham İlhami, İlqar Manafoğlu və digərlərinin şeirlərini xüsusi maraqla izlədim. Bir daha mənə aydın oldu ki, hələ ədəbi mühitimizin tanınmalı olduğu çoxlu istedadlı şairlər var.

İdris Şükürlü əməkdar jurnalistdir. Tanınmış publisistdir. "Cənub inciləri" kitabında onun "Başdaşı" adlı çox maraqlı bir hekayəsi yer alıb.

Onun bu hekayəsinin əsas məzisi insanın yaşamaq istəyinin tərənnümüdür. Kitabda onun "Yaşamaq şirindir" adlı hekayəsi də verilib.

İstedadlı gənc şair İltimas Səməmi də, tanınmış sənətkarlar Qorxmaz Kadusi də, Qulaməli Hüseynov da bir neçə şeiri ilə təqdim olunur.

Qəni Camalzadə də tanınmış nasirdir. Çoxlu nəsr əsərlərinin müəllifidir. Haqqında televiziya filmi də çəkilib. Zəhmətkeş bir müəllif kimi ədəbi ictimaiyyətimiz tərəfindən təqdir olunur.

Sırada Meyxoş Abdulla gəlir. Meyxoş Abdulla Azərbaycanın görkəmli nəsr ustasıdır. Onun dram əsərləri ayrı-ayrı teatr səhnələrində tamaşaya qoyulub. əsərlərinə filmlər çəkilib. "Alagöz" adlı povesti hələ onun yaradıcılıq debütü olaraq yüksək mükafata layiq görülüb. M.Abdulla "Cənub inciləri" kitabında "Yaralı adamın pencəyi" hekayəsi ilə təmsil olunur.

Nasir Qurban Əhmədinin, şair Məmməd Əvəzoğlunun, şair Məmməd Ağanın, şair Hacızadə

Mərasimin, şair Musa Xanbabazadənin, şair Musa Məftunun, şair Müşfiq Məmmədovun, şair Müşfiq Cəbinin, şair Namiq Bağirovun, şair Nəriman Azərinin, şair Nəriman Fərmanoğlunun şeirləri göstərir ki, onların hər biri ədəbi mühitimizdə öz sözləri, sənətləri ilə tanınmağa layiqdirlər.

Mükafat Əliqismət oğlunun "Miras", Nəsir Şabanın "Sədaqət" hekayələri

kitabda xeyli yer tutur, amma maraqla oxunur. Nurməmməd Ağanın, Nura Nurun, Ofelya Nəzərovanın, Pənah Duman oğlunun, Ramiz Meriklinin şeirləri sanki ilkin açan bahar çiçəkləridir. Ruhியə Abbaszadənin, Salman Məmməd oğlunun, Samid Rzazadənin, Samid Nuruyevin, Sakit Üçtəpəlinin, Səfər Valehin, Səyavü. Sülymanlının, Sərraf Talibin, Şahsevən Cavadın, Şəmsəddin Xocanın. Şirəli Əliyevin, Şükür Qafarın, Tarıverdinin, Təbrizə Pünhanın, Tofiq Həsənlinin, Ülker Nicatlımın, Ziyafət Yəhyanın, Ziyad Dilsuzun bədii yazıları kifayət qədər yüksək yazıçı zövqü ilə işlənmiş ədəbi örneklərdir. Ziya Dilsuzun, Sərraf Talibin yazıları haqqında "Kredo" qəzetində dəyərli ədəbi mülahizələr çap olunub. Mən özüm də bu müəlliflər haqqında yazmışam.

Nəhayət, Qafar Cəfərliyə xüsusi bir minnətdarlığım da var. O, "Cənub inciləri" kitabında mənəim də iki hekayəmi dərc edib. "Qovaq ağacı" və "Arayış" adlı yumoristik hekayələrimi. Əlbəttə, bu əsərlər haqqında ayrıca danışmaq fikrim yoxdur. Dostum Ə.R.Xələflinin "Gülüşün estetik mahiyyəti" adlı dəyərli monoqrafik qeydlərində bu hekayələr haqqında geniş və ətraflı məlumat verilib.

Beləliklə, sözümlə yekununda onu demək istərdim ki, "Cənub inciləri" tək-cə ərazi ilə, bölgə ilə bağlı deyil. Ümumiyyətlə, düşüncəmizin ən dəyərli inciləri kimi yaddaşa yaşayacaq əsərlərin toplusudur. Dostum Qafar Cəfərliyə böyük işlərində uğurlar arzulayıram.